

ПРЕДМЕТИ/ПИТАЊА У ВЕЗИ СПРЕЧАВАЊА НАСИЉА У ПОРОДИЦИ

При покушају сагледавања разлога евидентне неефикасности система спречавања насиља у породици, захваљујући непосредним и практичним искуствима Центара за социјални рад препознато је више општих проблема у пракси полиције, јавних тужилаца, те основних и прекршајних судова, којим институцијама је закон дао главне улоге, надлежност и инструменте за борбу против насиља, а то су:

1. у највећем броју случајева насиља у породици, полиција, односно јавни тужилац, као по правилу одустају од даљег поступка, односно кривичног гоњења насилника у случају да оштећено лице повуче пријаву или одбије за сведочи, као да је обустава поступка у тим случајевима законом прописана као обавезна и изричита, као да се чека било који повод да се одустане од даљег гоњења?

2. Иста је ситуација и са случајевима када изостану тешке телесне повреде жртава насиља, у којим случајевима полиција, односно јавни тужиоци прешироко користе институт одлагања кривичног гоњења, или чак обустављају гоњења под изговором недостатка доказа.

3. у великом броју пријављених случајева насиља у породици управо начини поступања полиције, јавних тужиоца, па и судова у смислу одуговлачења, оклевања и неодлучности у поступању, неминовно доводе до тога да жртве-оштећена лица повлаче пријаву или одбијају да сведоче, а сведоци мењају своје исказе – другим речима начин поступања тих установа фактички подстиче одустанке оштећених лица;

4. и поред истражног начела, судови у случајевима када оштећена лица одбију да сведоче, готово по правилу обустављају поступак или доносе ослобађајуће пресуде, а пасиван став тужилаштва и изостанак њихових жалби и активног учешћа у поступку само доприноси оваквој пракси судова;

5. није ретка, односно изузетно честа је ситуација, да прекршајни судови пропуштају да изрекну заштитну меру обавезног лечења алкохоличара и наркомана (које категорије лица су најчешће и насилници), а јавни тужилац, односно полицијски службеници пропуштају да указују на такве пропусте судова;

6. судови неретко пропуштају да у кривичним поступцима изрекну мере заштите од насиља у породици тамо где је то више него неопходно како би се заштитио телесни интегритет жртава, а тужиоци по правилу пропуштају да у истражним радњама полицији и суду указују на те пропусте и поступак не усмеравају у најбољем интересу оштећених лица;

7. у случајевима када оштећени као тужилац у току парничног поступка одустане од тужбе, суд по правилу више ништа не предузима да заштити интересе жртава насиља, бар у смислу да сазнања о евентуалном постојању кривичног дела пријави надлежном јавном тужиоцу, случајеве угрожене малолетне деце пријави надлежном органу старатељста и слично, а све то у оним бројним случајевима када је више него јасно да насиље постоји и да жртва одустаје од тужбе из страха за живот;

8. и у оним ретким случајевима насиља у породици који се заврше осуђујућом пресудом (по правилу то се дешава само када је насиље у породици имало за последицу тешке телесне повреде жртве) судови по правилу воде благу казнену политику изрицањем веома кратких затворских казни, чије извршење још и условљавају, тако да учиниоци и не буду фактички кажњени или се веома брзо нађу на слободи, тиме чак и охрабрени да и даље врше насиље обзиром одсуства адекватне санкције. С тим у вези, посебно скрећемо пажњу да судови неретко изричу условне осуде, иако се ради о специјалним повратницима који нису „испоштовали“ ни ранију условну осуду, и све то уз прећутну подршку јавних тужилаца. Да је казнена политика исувише блага, најбоље говори све већи број повратника међу насилницима.

9. најзад, веома тежак проблем јесте и дуготрајност судских поступака (такви поступци по правилу трају дуго и поред начела хитности) у којем дугом временском периоду жртве бивају препуштене саме себи без икакве институционалне заштите.

При покушајима да се сви ови проблеми сведу на један кључни, према којем би се концентрисала сва могућа пажња, енергија и труд, из неформалних разговора руководиоца ових институција изведен је закључак да је предузимање одговорности за поступање и подела надлежности ипак суштина проблема. Судови се правдају да је на тужиоцима да обезбеде доказе, подигну одговарајућу оптужбу и предложе заштитне мере и санкције. Полиција и тужиоци се често правдају да је суд тај који треба да донесе одлуку и ако путем истражног начела не усмерава поступак у том правцу. Полиција се често позива на своја овлашћења, а која најчешће подразумевају упозорење насилнику... што није довољно да се заустави и контролише насиље, као и то да мере из свог делокруга може да предузме тек када је постојање насиља очигледно – што у пракси подразумева само тешке телесне повреде.

Не улазећи у евенталну неадекватност и неразумљивост прописа или друштвене узроке најчешћих уочених проблема у пракси, чиме треба да се бави правна наука, а излаз из ове ситуације може постићи само на један, једини могући начин:

НУЛТОМ ТОЛЕРАНЦИЈОМ НА НАСЉЕ У ПОРОДИЦИ ОД СТРАНЕ СВИХ ДРЖАВНИХ ИНСТИТУЦИЈА КОЈЕ УЧЕСТВУЈУ У ОВОЈ БОРБИ